

ΤΑΞΗ: Β' ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ: ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ

Ημερομηνία: Μ. Τετάρτη 20 Απριλίου 2022
Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Α. Διδαγμένο κείμενο

Α. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

- Α1. 1α: *ἐπειδὴ πάντας ἐώρων τοῖς μὲν ἰππεύουσιν ἀσφάλειαν εἶναι δεῖν νομίζοντας*
2β: *Τῶν τοίνυν ἄλλων στρατειῶν καὶ φρουρῶν οὐδεμιᾶς ἀπελείφθη πώποτε, ἀλλὰ πάντα τὸν χρόνον διατετέλεκα μετὰ τῶν πρώτων μὲν τὰς ἐξόδους ποιούμενος, μετὰ τῶν τελευταίων δὲ ἀναχωρῶν.*
3α: *ὥστε οὐκ ἄξιον ἀπ' ὄψεως, ὃ βουλή, οὔτε φιλεῖν οὔτε μισεῖν οὐδένα, ἀλλ' ἐκ τῶν ἔργων σκοπεῖν.*

Α.2.α. Ο Μαντίθεος με τη συγκεκριμένη φράση αναφέρεται στη συμμαχία που συνομολογήθηκε το 395 π. Χ. ανάμεσα στους Αθηναίους και στους Βοιωτούς και στρεφόταν κατά των Λακεδαιμονίων. Ο Θρασύβουλος διάβασε το ψήφισμα στους Θηβαίους πρέσβεις για την από κοινού αντιμετώπιση των Λακεδαιμονίων. Η Αλίαρτος είναι πόλη της Βοιωτίας κοντά στην Κωπαΐδα. Οι Αλιάρτιοι και οι Θηβαίοι νίκησαν εκεί τον Σπαρτιάτη Λύσανδρο που οδηγούσε τον στρατό των Φωκέων και του Ορχομενού. Ο Λύσανδρος στη μάχη αυτή σκοτώθηκε αφήνοντας 1000 νεκρούς στο πεδίο της μάχης. Οι νικητές έστησαν τρόπαιο.

Ο Μαντίθεος συμμετείχε στην εκστρατεία κατά των Λακεδαιμονίων και παρ' όλο που επιλέχτηκε από τον Ορθόβουλο να πολεμήσει ως ιππέας, ο ίδιος ζήτησε να διαγραφεί από τους καταλόγους των ιππέων και να πολεμήσει ως οπλίτης.

β. Ο Ορθόβουλος ήταν ο φύλαρχος της Ακαμαντίδας φυλής στην οποία ανήκει ο Μαντίθεος. Ως φύλαρχος, ο Ορθόβουλος κρατούσε τον κατάλογο των ιππέων και έτσι ο Μαντίθεος τον καλεί να ανέβει στο βήμα και να μαρτυρήσει υπέρ του.

B.1. Πολλοί αριστοκρατικοί νέοι της τάξεως των ιππέων διατηρούσαν μακριά κόμη μιμούμενοι τους Λακεδαιμόνιους, πράγμα που τους έκανε αντιπαθείς σε πολλούς δημοκρατικούς. Οι περισσότεροι ελεύθεροι Αθηναίοι της κλασικής περιόδου είχαν από την εφηβική κιόλας ηλικία κοντά μαλλιά. Ο Μαντίθεος έτρεφε μακριά κόμη και με τη συγκεκριμένη φράση προσπαθεί να διαχωρίσει το φαίνεσθαι από το είναι. Θέλει δηλαδή να τονίσει έμμεσα ότι παρά τη μακριά του κόμη. Ο ίδιος δε συνεργάστηκε με τους τριάκοντα και υπήρξε χρηστός πολίτης.

B.2. Τα αποσπάσματα αυτά προέρχονται από το κομμάτι διηγήσεως-αποδείξεως στον Υπέρ Μαντιθέου λόγο του Λυσία. Συγκεκριμένα παρουσιάζεται η στρατιωτική συμπεριφορά του Μαντιθέου και μέσα από αυτή γίνεται προσπάθεια να τεθούν οι βάσεις αξιολόγησης του πολίτη. Ο απολογούμενος λοιπόν φανερώνει ένα άριστο ήθος, που συνάδει με τα πρότυπα της αθηναϊκής κοινωνίας. Όχι μόνο συμπεριφέρεται ως νομοταγής πολίτης-στρατιώτης που σέβεται τις εντολές και δεν παραβαίνει τα προστάγματα (έτερων άναβάντων ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀδοκιμάστων παρὰ τὸν νόμον) αλλά ζητά και να θέσει τον εαυτό του σε μεγαλύτερους κινδύνους για χάρη των συμπολεμιστών του (ἔφην τῷ Ὀρθοβούλῳ... στρατεύεσθαι). Παρουσιάζει ηθική ανωτερότητα, γενναιότητα και ανδρεία, όπως επίσης και ισχυρή συναίσθηση της αποστολής του ως πολίτη και στρατιώτη. Δείχνει, βέβαια, να κατανοεί ως φυσιολογικές τις αγωνίες των υπολοίπων, όμως ακόμα κι έτσι αναδεικνύει την δική του υπεροχή (τοῖς μὲν ἰππεύουσιν... τοὺς δ' ὀπίτας διακινδυνεύουσιν ἡγουμένους). Παρουσιάζεται επίσης ως πιστός και συνεπής στα καθήκοντά του (Τῶν τοίνυν ἄλλων στρατειῶν καὶ φρουρῶν οὐδεμιᾶς ἀπελείφθην πώποτε), ενώ χαρακτηρίζεται από ζήλο και υπομονή στην άσκηση των καθηκόντων του (πάντα τὸν χρόνον διατετέλεκα μετὰ τῶν πρώτων μὲν τὰς ἐξόδους ποιούμενος, μετὰ τῶν τελευταίων δὲ ἀναχωρῶν). Γίνεται, επομένως, εύκολα αντιληπτό πως πρόκειται για μία ξεχωριστή προσωπικότητα, η οποία αποτελεί υπόδειγμα φιλόπατρη στρατιώτη, που με ανιδιοτέλεια παρέχει τον εαυτό του στη διάθεση της πατρίδας, χωρίς να υπολογίζει το κόστος.

B.3.α. 1 – β, 2 – γ, 3 – α, 4 – γ, 5 – β

β. 1 – Σ, 2 – Σ, 3 – Λ, 4 – Σ, 5 – Λ

Β.4.α. δεοντολογία: ἔδει

φημισμένος: ἔφην

αβάσιμος: ἀνάβηθι

κατάλοιπα: ἀπελείφθην

κομωτήριο: κομᾶ

β. (ενδεικτική απάντηση)

ἐποιήσασθε: προσποίηση

κατειλεγμένος: ἐπίλογος

ἀναχωρῶν: προσχώρηση

σκοπεῖν: κατάσκοπος

ἀμελοῦντες: ἐπιμελητής

- Β.5.** Στις παραγράφους 18 - 19 ο Μαντίθεος θίγει το σημαντικό θέμα της αντίθεσης "εἶναι" και "φαίνεσθαι". Ο ίδιος είχε μακριά μαλλιά, κάτι που συνήθιζαν αρκετοί αριστοκρατικοί νέοι της τάξεως των ιππέων μιμούμενοι τους Λακεδαιμόνιους σε αντίθεση με τους περισσότερους ελεύθερους Αθηναίους που είχαν κοντά μαλλιά, ἤδη από την εφηβική ηλικία. Ειδικότερα, σε μια προσπάθεια να αποκρούσει πιθανή υποψία ότι τα μακριά του μαλλιά υποδηλώνουν φιλολακωνική πολιτική, υποστηρίζει ότι η εξωτερική εμφάνιση δεν είναι ασφαλές κριτήριο για να χαρακτηριστεί κάποιος. Θεωρεί ότι είναι ορθότερο κριτήριο εκτίμησης κάποιου προσώπου τα ἔργα του, καθώς από αυτά ωφελείται ή βλάπτεται το σύνολο. Η εξωτερική εμφάνιση δεν ἔβλαψε ποτέ κανέναν. Γι' αυτό θα πρέπει η φιλοτιμία και η κοσμιότητα να συνιστούν τα βασικά κριτήρια αξιολόγησης κάποιου προσώπου. Ἔργο των βουλευτῶν εἶναι να εξετάσουν, αν συντρέχουν αυτές οι προϋποθέσεις, όταν κάποιος κρίνεται από τον θεσμό της δοκιμασίας, και όχι αν τρέφει μακριά μαλλιά, ὅπως συμβαίνει με τον ἴδιο (*"Καίτοι χρῆ τοὺς φιλοτίμως καὶ κοσμίως πολιτευομένους ἐκ τῶν τοιούτων σκοπεῖν, ἀλλ' οὐκ εἴ τις κομᾶ, διὰ τοῦτο μισεῖν· τὰ μὲν γὰρ τοιαῦτα ἐπιτηδεύματα οὔτε τοὺς ιδιώτας οὔτε τὸ κοινὸν τῆς πόλεως*

βλάπτει"). Μάλιστα, για να ενισχύσει την επιχειρηματολογία του, επικαλείται την αντίφαση εξωτερικής εμφάνισης και χαρακτήρα στην περίπτωση των ανθρώπων, που ενώ είναι πολύ προσεγμένοι στην εμφάνισή τους και είναι λιγομίλητοι, έχουν προκαλέσει μεγάλες συμφορές στην πόλη. Αντίθετα, άλλοι που παραμελούν την εμφάνισή τους, έχουν προσφέρει πολλά καλά στην πόλη (*"Ὅστε οὐκ ἄξιον ἀπ' ὄψεως, ᾧ βουλή, οὔτε φιλεῖν οὔτε μισεῖν οὐδένα, ἀλλ' ἐκ τῶν ἔργων σκοπεῖν· πολλοὶ μὲν γὰρ μικρὸν διαλεγόμενοι καὶ κοσμίως ἀμπεχόμενοι μεγάλων κακῶν αἴτιοι γεγόνασιν, ἕτεροι δὲ τῶν τοιούτων ἀμελοῦντες, πολλὰ κάγαθὰ ὑμᾶς εἰσιν εἰργασμένοι"*). Πολλές φορές τα φαινόμενα απατούν και γι' αυτό βασικός αξιολογικός άξονας του ανθρώπου θα πρέπει να είναι η αξία τους ως χαρακτήρας, ως ηθική υπόσταση.

Ο Παπανούτσος στο δοκίμιό του θεωρεί σημαντική την εξωτερική εμφάνιση για την εξωτερικευση του εαυτού. Αναφερόμενος ειδικότερα στην αξία της ένδυσης, θεωρεί ότι αυτή ολοκληρώνει την εικόνα μας, τη συμπληρώνει και την προβάλλει. Υποστηρίζει μάλιστα ότι δεν είναι καθόλου ασήμαντος ο τρόπος και τα υλικά με τα οποία ντύνουμε το σώμα μας. Αντίθετα, αντικατοπτρίζουν την προσωπικότητά μας, την αναδεικνύουν και την εκφράζουν. Βρίσκεται σε τέτοια συνάρτηση το μέσα μας με τα ρούχα που φοράμε, που αν αυτά αφαιρεθούν αισθανόμαστε "ακρωτηριασμένοι". Εν ολίγοις, το ντύσιμο και ως εκ τούτου οι επιλογές της εξωτερικής εμφάνισης βρίσκονται σε άμεση συνάρτηση με την προσωπικότητά μας. Στην περίπτωση αυτή το "φαίνεσθαι" συμπλέει με το "είναι".

Γ. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

- Γ1.** Έτσι βέβαια έχετε αναγκάσει τους ρήτορες να μελετούν και να ψάχνουν να βρουν όχι τι θα είναι συμφέρον στην πόλη, αλλά πώς θα εκφωνήσουν λόγους αρεστούς. Σε τέτοιους λόγους έχει στραφεί τώρα η πλειοψηφία των ομιλητών. Γιατί είναι σε όλους φανερό ότι θα ευχαριστηθείτε περισσότερο με όσους σας προτρέπουν προς τον πόλεμο παρά με εκείνους που σας συμβουλεύουν τη σύναψη ειρήνης. Οι πρώτοι σας κάνουν να ελπίζετε ότι τάχα θα πάρουμε πίσω τα εδάφη που κατείχαμε σε άλλα κράτη και θα επανακτήσουμε τη δύναμη που είχαμε παλιά, ενώ οι άλλοι δεν υπόσχονται τίποτα τέτοιο· αντίθετα, υποστηρίζουν ότι πρέπει να έχουμε ειρήνη και να μην τρέφουμε επιθυμίες για μεγάλες και άδικες κατακτήσεις, αλλά να είμαστε ικανοποιημένοι με όσα έχουμε τώρα. Αυτό για τους περισσότερους ανθρώπους είναι το πιο δύσκολο απ' όλα.

Γ2. Ο Ισοκράτης διακρίνει τους ρήτορες σε δύο κατηγορίες. Στην πρώτη συγκαταλέγει όλους όσους προτρέπουν τους Αθηναίους σε πόλεμο (*ὄτι μᾶλλον ἡσθήσεσθε τοῖς παρακαλοῦσιν ὑμᾶς ἐπὶ τὸν πόλεμον*) και τους προκαλούν ευχαρίστηση με την προτροπή αυτή. Οι ρήτορες αυτής της κατηγορίας καλλιεργούν ελπίδες στους Αθηναίους ότι θα επανακτήσουν με τον πόλεμο τη δύναμή τους και θα πάρουν πίσω τα χαμένα τους εδάφη (*οἱ μὲν γὰρ προσδοκίαν ἐμποιοῦσιν ὡς καὶ τὰς κτήσεις τὰς ἐν ταῖς πόλεσιν κομιούμεθα καὶ τὴν δύναμιν ἀναληψόμεθα πάλιν ἢν πρότερον ἐτυγχάνομεν ἔχοντες*). Στην άλλη κατηγορία, ο Ισοκράτης τοποθετεί τους ρήτορες που συμβουλεύουν τη σύναψη ειρήνης και δεν ευχαριστούν το κοινό τους με αυτή τη συμβουλή (*ἢ τοῖς περὶ τῆς εἰρήνης συμβουλεύουσιν*). Αυτοί δεν υπόσχονται μεγαλεία και χαμένα εδάφη, αλλά προάγουν την ειρήνη και την ολογάρκεια και όχι τις άδικες κατακτήσεις (*οἱ δ' οὐδὲν τοιοῦτον ὑποτείνουσιν, ἀλλ' ὡς ἡσυχίαν ἔχειν δεῖ καὶ μὴ μεγάλων ἐπιθυμεῖν παρὰ τὸ δίκαιον, ἀλλὰ στέργειν τοῖς παροῦσιν*).

Γ3. συνενέγκης, τὴν κτήσιν, τοῖς μείζουσι (ν), ἐπιτεθυμηκένας, σχέες, εἵπομεν, μελετῶτο, τοῖς ρήτορσι (ν), ἀνέλήφθην, τούτων.

Γ.4.α. **πᾶσι**: δοτική προσωπική εξαιτίας του απροσώπου ἦν φανερόν

τοῖς συμβουλεύουσιν: επιθετική μετοχή, β' ὀρος σύγκρισης (τοῖς παρακαλοῦσιν ἢ...)

τὴν δύναμιν: αντικείμενο στο ρῆμα ἀναληψόμεθα

τῶν ἀνθρώπων: γενική διαιρετική στο τοῖς πλείστοις

τοὺς μεγίστους: επιθετικός προσδιορισμός στο πλούτους

β. ὄτι μᾶλλον ἡσθήσεσθε τοῖς παρακαλοῦσιν ὑμᾶς ἐπὶ τὸν πόλεμον ἢ τοῖς περὶ τῆς εἰρήνης συμβουλεύουσιν: δευτερεύουσα ονοματική ειδική πρόταση, εισάγεται με τον ειδικό σύνδεσμο ὄτι διότι δηλώνει αντικειμενική κρίση, εξαρτάται από το απρόσωπο ἦν φανερόν και λειτουργεί ως υποκείμενό του, ενώ εκφέρεται με οριστική που δηλώνει τη βεβαιότητα του πράγματος, παρά την εξάρτηση από ιστορικό χρόνο.

μὴ καὶ νῦν ἡμεῖς ἔνοχοι γενόμεθα ταύταις ταῖς ἀνοίαις: δευτερεύουσα ονοματική ενδοιαστική πρόταση, εισάγεται με την ενδοιαστικό σύνδεσμο μὴ, που δηλώνει φόβο μήπως συμβεῖ κάτι το ανεπιθύμητο, εξαρτάται από το δεδιέναι, εκφέρεται με υποτακτική, που δηλώνει φόβο προσδοκώμενο και λειτουργεί ως επεξήγηση στο ὅπερ.